

PENNADOU-LENN

evid

Skoliou Breiz

1

dibabet gand
A. Keravel

skeudennou gand
R.-Y. CRESTON, J. CORRE
F. AR GOAILL, J.-P. LAFORGUE
P. MARZIN, P. PERON, J.-Y. ROCHE
P. TOULHOAT

Kenta kelhiad-studi

Skol Vreiz Niverenn 25 - 1971

D'ar gelennerien.

Al leorig-man n'eo nemed penn kenta unan euz an daou leor Pennadou-lenn emaom e vond da embann ar goanv-man.

Dalhet m'om bet, ar misveziou tremenet, gand ar stourm evid lakaat or yez da veza kelennet, n'om ket deut a-benn da beurechui ol labour abred awalh da helloud haud an daou leor mouillet da vare digor ar skoliou.

Da hortoz, e hello ar gelennerien hag o skolidi ober gand an daou leorig a zo o tond er-méz an eil warlerh egile, dindan stumm diou niverenn euz « SKOL VREIZ ». An hini kenta, — heman, — a zo bet aozet e-sell talvezoud evid brezonegerien ar Sved hag ar Sved klas : implijet e vo ive, moarvad, e kiasou all. An eil leor a hello talvezoud en Eil Gelhiad-Studi.

Anaoudeg e vim ouz ar gelennerien a gaso deom o ali hag eveziadiennou diwar-benn an danvez kinniget dazo e-barz al leor-man evid o henteliou.

A. K.

HOMMAGE DE L'AUTEUR
ET DE L'ÉDITEUR

PENNADOU-STUDI EVID AR VACHELOURIEZ :

- Urgent pennad-studi evid Brezonegerien o sonjal tremen arnodenn vrezoneg ar Vachelouriez.
- "Skol ar Brezoneg", Niverenn 31 :
- Eul leorig 48 pajenn, gand skeudennou : 2,60 F.
- Da veza goulenet digand :

« SKOL VREIZ » — 29 N Plourin-Montroulez

— 1 —

Eur horvad aon

(Fañch Gourvest, lesanvet Fañch Gabel, a oa unan euz mevelien tad Yean ar Gow, e Pleiben. Eun den dispont e oa, ha war a gonte, n'en-doa bet aon nemed eur wech en e vuez. Setu penaou a oa c'hoarvezet gantañ.)

Eet e oa Fañch d'ober eur gwel d'eur heriderv dezañ a oa o terhel tiegez en tu all da Vrasparz. E zillad sul a oa gantañ : tok nevez boulouzenet, chupenn zu giz Pleiben hag eun turbant glaz endrc d'e zargreiz.

Araog en em gavoud e ti e genderv e ranke treuzi eur hoad digavandenn ha, p'en em gavas er hrez anezañ, dindan ar gwez braz, e oa deuet an noz teñval pell a oa. Yen ha sioul e oa an amzer ha ne gleve trouz ebed nemed hini e dreid e-unan o kerzoud war ar gwiskad deliou seh a holoc ar wenodenn.

A-benn eur pennad e seblantas dezañ klevoud unan bennag o tond war e lerh. Eun harp a reas hag e tistroas da zelloud a-dreñv e gein, med ne welas den hag e kendalhas gand e hent.

A-veh e o croget a-nevez da vale, ma klevas adarre ar memez trouz ha ma chomas en arvar o klast gouzoud piou pe betra a oa c tond d'e heul. Setu-eñ neuze oh herpel eur wech all da roi eun taol lagad dreist e skoaz, med ne oa seurt war ar wenodenn.

Eun tammig neh a grogas ennañ hag e tifreas da gerzoud a gammejou braz. Kerkent eh adkrogas an trouz, evel ma vije bet un den pe eul loen war e zeulioù. Ha Fañch da redeg strafuillet a-greiz-oli, e-keit ha ma kreske tiz an hini a zeblante beza o tispenn e roudou.

Dre ma haloupe, e teue soñj dezañ euz ar haoziou en-devoa klevet e korn an oaled, pa oa bian, hag e kredas emede o vond da veza sammet gand an droukspered pe eur spes bennag deuet euz ar bed all. Ha, re bar d'eul loen pennfollet, e saillas dirazañ, heb ober van ouz ar bodou keuneud a stoke ouz e fas. Gand ar beh a ree o redeg hag ar horvad aon a oa ennañ, e tivere bill-bill ar c'hwezenn diouz e dal. Evel eur hi difelhet e trohas leo e-pad pell, o kinnig mouga a-wechou gand e alan o vankoud dezañ.

Diflaka a ree pa erruas er porz, dirag ti e genderv. Eur bleukad a roas d'an nor hag e lammas en ti, dirag an dud sabaturet ouz e

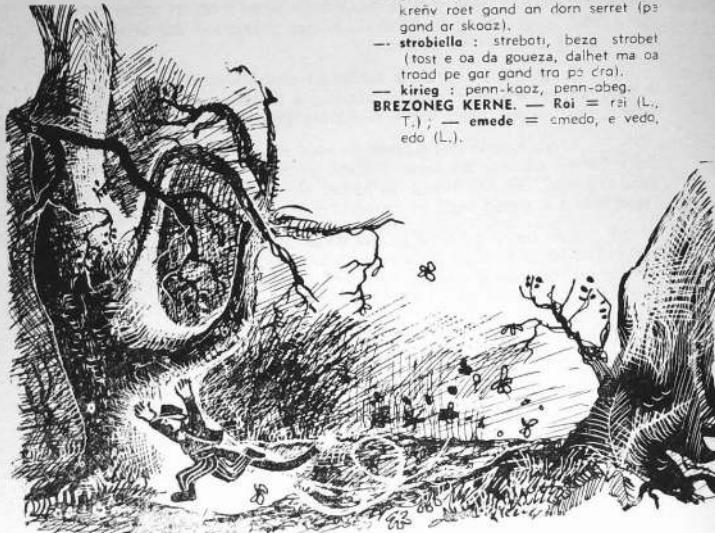
— 1 —

weloud ken spontet. Hogen neuze e oe darbet dezañ strobella gand
eur penn euz e durbant o ruza war an douar etre e zivesker. Ha
kerkent e komprenas e oa bet an turbant-se, o tond a-stlej d'e heul
war zeliou seh ar hoad, kirieg d'e gorvad spont, ha diwar neuze n'en-
devce kredenn ebed ken el lutined.

Yeon AR GOW
(E skeud tour bras Sant-Jermen, 1955.)

CERIOU HA TROIU-LAVAR

- **tok boulouzenet** : boulouz (pe : (voulouz) tro-dro dezan).
- **digavandeni** : ha ne vez den o tremen ennañ, dizaremprod, digavannez.
- **eun harp a reas** : chom a reas a-zao (a-zav); — **herpel**, K. : chom a-zao.
- **chom en arvar** : chom nehet, o klask gouzoud petra c'hoarvez pé petra d'ober; — **arvar** = amziñ, g. « doute » (**arvar ebed, heb mor** : douetans ebæd).
- **e tifreas** ; difrea, ober **difre** : hasta ato.
- **o fispenn e roudou** : o tond war e lerh.
- **eur spes** : tasmanit, skeud unan maro.
- **difelhet** : heb felh, g. « rote », (ha dre-ze, hervez eur grecenn goz, gouest da redég buan hag e-pad hir omzer).
- **e trohas leo** : e redas buan-ha-buan.
- **diflaka a rec** : kollit e oz e olan (anal) gantañ .
- **cur bleukod** : eur boutad, eun tool kreñv roet gand an dorn serret (pe gand ar skoaz).
- **strobella** : streboti, beza strobet (tost e oa da goueza, dalhet ma oa troad pe gar gand tra pô cral).
- **kirieg** : penn-kaoz, penn-obeg.
- BREZONNEG KERNE.** — **Roi** = rai (L., T.); — **emedé** = smedo, e vedo, edo (L.).

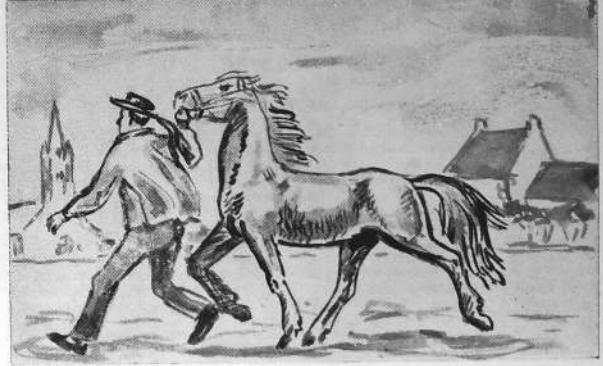
— 2 —

— 2 —

E foar Gastellin

(Dichañs en-deus Yann ar Herneiz : torret eo bet skouarn e alar braz en eur drei douar-lann e gwaremm ar menez; torret eo bet ieu ahel ha rod e garr en eur zigas melchon glaz d'ar gêr. Paourraz eo Yann ar Herneiz ouspenn. « Hag hirio, evid ma vezo rodet e garr ha troet ar waremm penn-da-benn, ez eo deut da Gastellin da werza e ebeul. »)

Evid an trede gwech ar marhadour a c'hoarias an dro d'al loen.
— N'eus ket distaol ?
— N'eus ket.
— Distaol kant lür.
— Daouzeg kant em-eus lavaret.
Ar marhadour a hejas e benn, hag a reas an asvan da bellaad.
— Unneg kant, emezañ, en eur zistrei.
— Kant ouspenn.
— Disteurel a ri... Unneg kant hanter ?
— Boued a zo dezañ er gêr.
Ar marhadour a dremenias e zorn war gein al loen, a-hin d'ar bleo.

— 3 —

— Gra dezañ reddeg eun tregont kammed, emezañ.
 An ebeul a rede skwer.
 — Derhel a rez da briz ?
 — Ya.
 — Kerig mad eo. Pres a zo warnon. Dao !
 Palv o dorn deou a stlakas an eil ouz egile, diou wech.
 Greet e oa marhad.
 — Stag al loen, aze, ouz tal an ti, ha decm da eva eur banne
 ha da renka ar gont.

Yann a zelle ouz ar billecou o tarza dirag e zaoulagad,
 displateg unan hag unan. Pa gontas : daouzeg, e santas e galon skañvaet.
 Evid mil lur en-dije roet e loen.

**

Yann ar Herneiz a ziskenne euz marhad ar hezeg. E galon
 a lamme taerroh eged kustum, ha, da heul lammou e galon, priz ar
 marhad tonket.

Lakaad a reas e zorn en e hodell evid meuda ar billecou ha
 klevoud kan ar paper kraz :

... Ar skouarn... Ar rod... An ahel...

**

— Echu ar foar, Yann ?

— Echu, Herve. Ha ganit ?

— Ne rin ket foar hizio. Edon e soñj prena eur vuoh...
 Keraouez e zo war ar zaout. Euz eur vuohig e houlenner eiz kant lur. Ken
 din beza deut d'ar foar diweza !... Evid ar priz-se em-bijie bet an dibab...

— N'em-eus ket d'en em glemm. Koulskoude gand eur miz
 all er hraou...
 Jakez RIOU (*Geotenn ar Werbez* (1)).

GERIOU HA TROIOU-LAVAR

- **ahel** : rodou ar harr a dro war beb
 penn d'an ahel ; — **ahellet** : lakeet
 eun ahel nevez, dezañ.
- **c'hoari an dro d'al loen** : bale endro
 d'an ebeul.
- **ober eun osyan** (pe **ober ar van**) :
 belllood : rei da gredi emañ o vond
 kuit.
- **disteurel** : diskenn ar priz.
- **a-hin d'ar bleo** : a-eneb, en tu **gin**
 d'an tu m'eo stouet ar bleo.
- **redeg skwer** : reddeg en eun doare
 rez, o vond eun gand an hent.
- **o tarza dirag e zooulagad** : oh en
 em zispaka, o kouenza dindan e zell.
- **prix ar marhad tonket** : talvoudegez
 ar werz divizet (renket etrezan hag
 ar marhadour).
- **meuda** : santaud, kaoud dindan ar
 biz-meud (ha konta).
- **ken din beza deut** : gwaz a ze din
 pa n'on ket deut.

(1) Embannet war **Gwalarn** (1929), gand **Skrid ha Skeudenn** (1934),
 gand **Emgleo Breiz** (1957) ha gand **Al Liamm** (1957).

Ar huziad avalou

Ni a ree, beb bloaz, ma c'hoar Monaig ha me, peb a guziad
 avalou. Pephini euz e du, e skoach an eil ouz egile, eh-eem d'ober eun
 dro dindan ar gwez ; gand eur vaz, e tiskarem an avalou kaerra, ar re
 dosta d'an traor, êz da dapoud, ha neuze, on teñzor en or hreuz,
 eh-eem da benn ar bern plouz, da glask eur horn klenk d'henn paka,
 da zarevi.

Ar bern plouz, e lein al leur, a oa harp ouz eur hleuniad
 koad-kelvez, ha, darn euz ar bodou, tapet o begou dindan ar plouz,
 a ree evel lochenouigou bian, e-leh ma oa êz ober kuziadennou.

Mal eur bloavez, am-oa lojet, em huziadenn, pemzeg aval
 dous-mel, trizeg aval fri-gwiz ha seiteg aval-miret. Evel ma welit, kemeret
 am-oa euz tri seurt ha ne zarevent ket war eun dro...

Gouda beza paket mad ma huziad, kenta tra a ris eo klask
 gouzoud peleh he-doa greet ma c'hoar he hini. Daou vloaz e oa ma
 c'hoar kosoh evidon ; med kemeret am-oa ma zu warni ha ne oan ket
 evid gouzañv e raje netra a-ziavêz d'he « breur bian »...

Furchal a ris e-pad pell, rag peb seurt finesa he-devoa : ne
 'h-he gwech ebed war-eun da weled heh avalou hag ar plouz a veze
 dreset ken mad ganti ma ne oan ket evid gweled, nebleh, roud ebed
 euz he dorm.

Ma avalou-me a oa kazi debret, pa gavis, erfin, kuziad Monaig.
 'Benn neuze, an oll gwez a oa hejet, hag an avalou eet al lodenn vrasa
 d'ober jistr. N'am-oa ken, em huz, nemed pevar aval-miret...

Kuziad Monaig a oa kalz brasoh evid ma hini-me, hag hi,
 mad da espern, n'he-devoa debret hini ebed euz heh avalou !... An
 dour a zavas em genou pa gouezis war ar bern, heñvel ouz eur pikol,
 neizad viou melen. Ha ped ha ped dousenn a oa anezo ?...

Penaoz ober avad, evid kregi war unan bennag, heb ma ouezje
 ma c'hoar ?... Ar re-mañ, sur, a oa kontet, ha kontet mad, ha bemdez
 e tlee-hi dont d'o gweled.

Ne oen ket pell, evelato, evid kaoud ma zro : mond a ris da
 glask, e-touez an avalou jistr, unan heñvel ouz re Mona... nemed e oa

hanter vrein, hag e lakais anezañ en he huz, goude kemer unan gwerh.
Ne welis ket, en deiz-se, he-dile Mona taolet evez...

En deiz warlerh, e kemeris adarre eun aval all. An deiz goude,
memez tra ; hag evelse e-pad deg devez.

Taolet am oa evez e veze tennet cr-mêz an avalou gwasaet,
med Mona ne ree seblant all ebed. Moarvad e krede dezi eo heh avalou
a oa krog da vreina. Me, euz ma zu, a roe ze dezi da gredi. 'N em
chala a reen, gwasa m'hallen, war digarez am-ije kavet avalou brein
'barz ma huziad, — eun druez gweled !...

— Ma re-me a zalh da vreina iveau, a respontas din eur wech.
Med me oar penaor ober evid harz anezo da vreina ken.

— Penaor 'ta ? emezon-me.

— Me lavaro dit goude, ma teu ma zacl da vad ganin.

En deiz warlerh, ha me adarre da guziad Monaig, pres ganin
da waled penaor he-dile greet evid harz he avalou da vreina.

— 6 —

Sell 'ta ! Eet eo an avalou endro.. Pe martez int chouket
donnoh er bern plouz ?... Ha me da vounta ma breh beteg ma skoaz...

— Aiou ! aiou ! petra zo aze ?

Santet am oa evel pa vije eet eur bern pikou em dorn, pikou
hag a flemme, hag a boaze, hag a zeve !

Eun neizad gwespel, martez ! Ha me a-grip, gand ar spont
hag ar boan, en eur vlejal hag en eur heja ma dorn !...

Monaig en em gavas kerkent :

— Ma Doue ! emezi, en eur vousc'hoarzin, petra zo erru ganit ?

— Kroget on bet ! emezon.

— Peleh ? Gand petra ?

— N'ouzon ket !

— N'ouzout ket peleh ? Me lavaro dit, mar kerez : bet out
o laerez avalou din !

— Heu !

— Hag out bet flemmet gand an dornad linad am oa lakeet
da stouva war ma huz... Setu petra eo mond da laerez !...

Hag o trei he hein din :

— Kerz bremañ d'en em lipad ! emezi.

Diwar eur pennad e Breizadig
gand KANFARD.

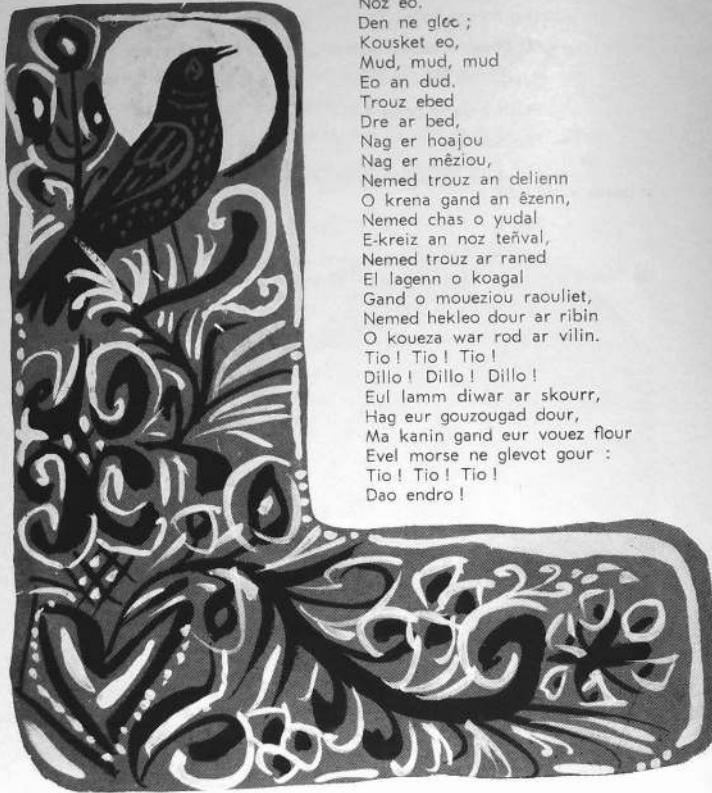
CERIOU HA TROIQU-LAVAR

- **e skoach** : e kuz.
- **er or hreuz, pe war or hreuz** ; **kreuz** : peultrin, krubull, bruched.
- **avalou douss-mel, fri-gwiz**, **avalou-miret** : tri seurt avalou (miret : a hell padoud pell).
- **na zarevent ket** ; **dorevi** : dand dore (doro, dorev), **azo** (K. : oho, ahoñi), melen, mad da vez debret,
- **unan gwerh** : unan dinamm, heb breinadur na bloussaden,
- **gwasaet** : krog ar breinadur enno.
- **klenk** : kloz-mad, brao-tre evid renka an trauo.
- **kemeret am oa ma zu warni** : boaz
- **on da lakoed anezo da ober evel**
ma felle din.
- **kaoud ma zro** : gouzoud penaor ober, penaor c'hoari eun dro-gamm dezi.
- **harz (herzel) anezo da vreina** : miroud outo da vreina.
- **chouket** : sanket, kuzet e stradi an toull.
- **stouvo** : stanka, sarri.
- **eet an avalou endro** : eet int kuit.
- VERBOU.** — **eh-oem** = ez eem (e yeem); — **ne 'h-ee ket** = ne 'z-ee (ne yee) ket; — **ma ouesje** = ma ouie (V. gouzoud).

— 7 —

Kanaouenn an costig

Tio ! Tio !
Noz eo.
Den ne glec ;
Kousket eo,
Mud, mud, mud
Eo an dud.
Trouz ebed
Dre ar bed,
Nag er hoajou
Nag er mèziou,
Nemed trouz an delienn
O krena gand an ézenn,
Nemed chas o yudal
E-kreiz an noz teñval,
Nemed trouz ar randed
El lagnenn o koagal
Gand o mouzeiou raoulet,
Nemed hekleo dour ar ribin
O kouenza war rod ar vilin.
Tio ! Tio ! Tio !
Dillo ! Dillo ! Dillo !
Eul lamme diwar ar skouer,
Hag eur gouzougad dour,
Ma kanin gand eur vouez flour
Evel morse ne glevot gour :
Tio ! Tio ! Tio !
Dao endro !

— 8 —

Mud, mud, mud
Eo an dud.
sut ! Sut ! Sut !
Gwel ! al loar a lugern,
Hag a red en oabl glaz
Evel eur heler braz !
Ar hoad oll a dreger
Gand va hanaouennou !
You ! you ! you !
Kanom war zouar Breiz
Ken na darzo an deiz !
Tio ! Tio !
Petra eo ?
War ar brank
Va halon a vank,
Va mouezig paour a gren,
Ne hellan mui he ren ;
Koad ha gwez a dro..
Petra eo ?
Nann, n'eo hepken
Nemed eur fallaenn...
Tio ! Tio ! Tio !
Dao endro !
Mud, mud, mud
Eo an dud.
Sut ! Sut ! Sut !

Diwar eur barzoneg
gand BLEIZ-NEVET.

CERIOU HA TROIQU-LAVAR

- ne glec = ne glev.
- an ézenn = avel skañv.
- hekleo = dasson, trouz o "tond endro".
- ribin = stakkenn veineg, trao-nienning striz ha don.
- ne glevot gour = ne glevoh hini all ebed kerkoulz (e K. : **gour** = den, hini ebed).
- eur heler braz : kelez = tan-fall, tan-red, arhelar.
- fallaenn = pennad-amzer ma vezet heb nerz ebed ken, pe ma koller anaoudegez.

— 9 —

Yann al laer

(*Yann Diegi a zo et da di eun eontr dezañ, miliner Milin-ar-Ster, evid deski eur vicher souezuz : micher al laer !...*)

Kenta welas Yann a oe eur higer bet o kerhad eul leue bian en eun tiegez war ar mèz. Al leue oa liammet e dreid hag ar higer a zouge anezañ war e benn.

Yann a zelle ouz botou ar higer. Koz, uzet, touill e cant.

— Sell, tonton, a lavaras, me hellfe laerez al leue-ze.

— E hellfes, niz ?

— Ya, c'hwí velo. Roit din ar botou koad nevez a zo aze, ma 'z in dezañ.

**

Ar higer en-doa da dremen dre greiz eur parkad balan.

Yann a ya en e raog hag a laka war ar wenodenn, en eur

penn euz ar park, eur votez nevez, hag, er penn all, eur votez all.

Ar higer a zigouezas. Selled a reas ouz ar votez.

— Eur votez nevez ? a lavaras. Va botou din-me zo fall awalh, avad, fidandoumen ! Mez petra rin gand eur votez hepken ?

Digouezet er penn all d'ar park e kavas eur votez all.

Hag eñ selled outi.

— Daoñ ! emezañ, homañ eo parez eben a zo du-ze !

Ha tanfoeltri e leue er grizzenn ha mond d'ar haloup da gerhad ar votez en-doa gwelet da genta.

Yann a oa war hed a gement-se. Samma a reas al leue hag her hasas da di e donton.

Digouezet endro, ar higer o mantret-oll. Ne gave leue ebéd mui. Klask a reas e-touez ar balan ; ober a reas meur a dro d'ar park hag evel m'oa red, leue ebéd ne gasvas.

Hag eñ, lostog, d'ar gêr...

— Ganen-me, emezañ, ez eus digouezet eun dra iskiz avad ! E oan o tond d'ar gêr, ma leue liammet e bevar droad ganen war ma fenn. N'em-eus greet nemed lakaad anezañ er grizzenn ha mond d'ar penn all d'ar park. Pa 'z on deuet endro, ne oa leue ebéd mui. Kaer 'm-eus bet klask, n'em-eus kavet netra.

— Alo, eme ar vestrez, petra vo greet amañ bremañ ? Kemend-all a dud zo o klask kig ! Amañ e ranker kaoud kig, n'eus ket da lavared nann.

— Mad, eme ar higer, en tiegez on bet ez eus eul leue all. Me zo o vond da gerhad anezañ.

— Ya, kerz buan, eme ar wreg.

... Ha setu ar higer, bet o kerhad al leue hag o tremen e-biou d'ar vilin, en eur vond d'ar gêr.

— Tonton, eme Yann, me laerfe al leue-ze hoaz.

— 'M-eus aon n'eo ket da zeski out deuet amañ, eme an tonton. Alo ! Gwelom 'ta penaoz eh en em gemeri.

**

Setu Yann buan d'ar valaneg, ha d'en em guzad e-touez ar balan.

Pa edo ar higer o tremen eh en em lakeas da vlejal evel eul leue bian : « bêê ! bêê ! bêê ! »

Hag ar higer teuler adarre al leue diwar e gein.

— A ! loenig paour, a lavaras, aze emaout !

Ha da reded dre ar balan, da glask al leue kenta.

Ker buan ha tra, Yann a deu adarre war ar wenodenn, a zamm al leue ha gantañ d'ar gêr.

P'en-doe galoupet awalh dre ar valaneg heb kaoud netra, ar higer a deus da glask al leue all...

Mennoud a reas mond sod. Leue ebed, kaer en-doa sellé !

Hag eñ da behi :

— Nonden-tri-mil ! An diaoul, sur awalh, a zo er valaneg-mañ !

Ha d'ar gêr en eur jarneal...

Kristof JEZEGOU
(E korn an oaled, 1923.)

GERIOU HA TROIU-LAVAR

- **parez eben** : diou votez eur re votou a zo **parezed** an eil d'eben.
- **tanfoeltri er grizenn** : stlepel, teur (gand nerz ha mall warnañ) war ar **g/krixenn**, d.i.e. war vord an hent.
- **iskiz** : souezuz-meurbod
- **ar valaneg** ; — **balaneg** : tachennad-douar goloet a **v/balan** (pe banal).

- **mennoud a reas mond sod** : tost e oe da drei da zod (**mennoud** a dalvez peurvua k.h. « felloud », lakaad en e zoñj d'ober eun dra).
- **jarneal** : distaga **jarneou** (malloziou, ledouedou, touadou).

BREZONEC LEON. — **Teur** = **teuler**; — **lostog** = losteg, mezeg evel eur hi bet skourjezet.

— 6 —

Eun eured e Kerne

Traonienn ha meneziou a dregerne, ar beure-ze, gand mouezioù sklantin bombard ha biniou o seni toniou eured.

Dre an henhou a gase d'ar Gêr-Wenn, tud an eured, war gezeg, e gweturioù, a dosta, laouen ha fichef-kaer.

Perig a oa digouezet, eur pennad a oa, gand e vazvalan hag e baotr-enor. E wetur, livet e fresh, a lugerne dindan an heol, hag e gazeg velen, rubanet he fenn, a dride gand hast e toull an nor. Ar goulenou a oa bet greet⁽¹⁾, flemmuz euz an tu hag egile, med gand tu ar paotr e teus an treh.

Nav eur a zonas. Ar wreg yaouank, daerou en he daoulagad, a vriatas he zud karet, ha, goude beza taolet eur zell diweza war neizig he yaouankiz, a bignas e gwetur he zad. Hi eo a dilee kas ar penn, ha Perig, gand e vamm, a gloze ar vandenn.

Ar zonerien a ganas ton ar hanovo, hag ar hezeg d'an daou-lamm ruz a gemeras hent ar vourh.

A-hed an hent, ar zellerien a hete chañs, eurvad ha plijadur d'an dud nevez, hag ar hezeg a gerze bepred.

Setu ar vourh du-hont a-hed gwel ! Amañ ar paotr-enor a lez kezeg ar rubanou hag, ouz son ar biniou, an eured a erru er vourhig. Prestig eo diskennet un oll, ha Janig, harpet war vreh he zad, a gemer hent an iliz, ouz son ar hleier.

— O, o ! eme ar homerez. Troh a zo gand ar Mignon koz hizio⁽²⁾ ! Sellit penaor e rod !

— Va feiz, eme eur homper lagadet-mad, abeg en-deus. Janig-se a zo eur gañfenant spontuz !

— Eur gwaz dellezeg he-deus kavet ! Perig ar Barz a zo eur paotr evel ez eus nebeud dre amañ.

(1) **Ar goulenou.** — Da vintin an eured, e tigouez ean dud e porz tiegez kerent ar plah nevez, ha dirag dor an ti e veze eun diviz e gwernennou etre « **bazvalan** » ar gwaz nevez ha « **breutaer** » e wreg-da-zond. Peurvua, e tisklerie ar bazvalan e oa o klask eur goulem kollet gantañ. Goude beza bet greet ar van da glask en ti, heb kavoud koulm ebed ennan, ar breutaer a leze ar bazvalan da zond tre, ar gwaz nevez hag an dud all d'e heul. — Danvez an diviz rimet-se eo ar goulenou a gomzer anezo, ha beb tro ar « **breutaer** » an hini a golle.

(2) Ar Mignon koz : tad ar plah nevez.

Hag ar hlakennou a gerze...

... Echu an overenn, an daou zen yaouank a zeus er-mêz. Ar zonerien, deut d'o gortoz da doull ar vered, a grogas adarre da zeni, Hag ar zellou a zo paret war ar priejou nevez ! Pegen koant eo Janig, gand he holierig gwenn, he hoef broudet lakeet ken deread war he bleo melen frizet ! Pegen ouesk Perig gand e jupenn danvez, e dok bleo-goz du-fin hag e vruched gwenn digor !

Ar baotred yaouank, gwintet a-benn neuze war o hezeg, a oa dastumet war ar blasenn. Loeiz ha Pipi a bournmene o re e-touez an dud evit diskouez ar rubanou marellet staget ouz o fennou...

Hag an eured a guita ar vourh. Perig, e wreg yaouank en e gichenn, a gas ar penn ar wech-mañ. Hag e seblant lorhuz hag eûrûz o toucha d'e gazeg Koantig, a ziskouez, savet he fenn, kompreñ emañ ar renk a enor dezi en deiz-se.

Hanter-hent, an oll a ranko dale da zebri eun tamm bara gwiniz hag amann gand cur werennad chistr, digeset d'o diarbenn gand tud al labour, ha, goude, da Bark ar Gistinenn da weloud ar hrog braz.

Ar hrog braz !... ya, evid ar baotred. Med ar merhed, a-boan erru er Gêr-Wenn, en em zastum war al leur-gêr, hast dezo da weloud sonerien ha dañserien o tigouezoud.

— Hola ! merhed kêz, n'oh ket erru eno hoaz ! Du-ze, e park ar zach, paotred ar hezeg a zo oh en em daga. Ar maout a zo eet gand an hinî a zoñjed an nebeuta, gand Erwanig ar Mest...

— Sell aze eun hinkin !

Med ar biniou a halv an dud evid « dañs ar boked ». Per ha Janig a hortoz war al leur-gêr. N'eus ket amzer da jom da jikanad ! Ar baotred prim-ha-prim a jeñch o dillad hag a zibab o dañserezed...

Ha lañchenn ar zonerien a gerz skañv...

Diwar Bleuniou a Garantez,
gand Filomena KADORET
(adembannet e Gwalarn, 1933.)

GERIOU HA TROIU-LAVAR

- e vazvalon ; — bazvalon, pe bazvalon : an hinî e-noa « renket » an dimezi. — Aliez e veze, e toull dor an ti, eun dîviz rimet etre ar bazvalon (anvet ive jubenn pe jubennour) ha tod ar plah yaouank, pe eun den oll o respont evitan. Dougen a ree ar « jubenn » eur vaz valan en o zorn, pd yee d'ober ar goulenn-dimezi.
- kas or penn : penn an heulied, ar vandenn-dud en o gweturiou, an am-brougadeg.
- a hete : a c'hoantae evito.
- Troh a zo gantañ : stod, fouge, lorf a zo énnañ.
- dellezeg : a dalvez beza roet gourhemennou, meuleudou dezañ (evid e labour, e nerz, e skiant) ; lavaret e vez peurvuia : dellezez a..., dellezeg ouz...
- e rod ; — rodol : diskouez beza fouge gand u.b.
- eur g/kañtann : eur goantenn a bloh.
- ar hlakennou ; — klakenn (pe lañchenn) : teod lemm, distagellet mad.
- da doull ar vered : dre dor ar vered e ranked tremen evit mond en illiz.
- he h/kolierig gwenn : eur holier dan-telez (giz Rostren).
- oushi : neuziet-kaer, summet-broa ho dillad fichef gantañ.
- bleo-goz : greet gand krahens gozed.
- bruched digor : a tougen eur h/krez (roched gwaz, ampezet peurvuia).
- morellet : meur a liou mesk-ha-mesk enno.
- d'o diarbenn : war o hent.
- krog braz : redadeg kezeg e-barz eur park.
- en em daga : en em ganna.
- ar maout a zo eet gantañ : deut eo an treh gantañ, erru eo ar henta.
- hinkin : houan ar werzid (gwerzid : benveg da nezo ar gloon) ; amañ e tolz k.h. skilpard (den braz ho neuziet fallig awalh), lakopod.
- « dañs ar boked » : an dañs kenta, greet gand ar priejou nevez er penn (bokidi stag ouz bruched ar gwaz hag a-ispli ouz korvern ar verh nevez).

Ar Charretour

Nouel a grogas en eur brank dero, hag a bignas war ar hleuz.

En tu deou dezañ e wele eun ti bian, souchet en eun draonienn, hag, eun tammig pelloh, eur gêrig all, e-touez ar gwez ; war e zorn kleiz e oa tri di, unan anezo a zaou estaj. Pehini a oa Kerspenn ?

Eul lamm a reas endro war an hent, en eur gleved trouz eur harr. Eun den a oa o tond, gand daou varh o sacha war eur harrad grouan. Nouel a dostaas, war e bouez :

— Tenn eo ar grehenn, a hopas-eñ.

An den a zavas e benn : « Ho ! ho ! ».

Eur c'hwezenn zu a zivere war grohenn lintruz al loened :

— Ya, tenn eo ; hag ar grouan a zo ponner...

— Ha pell ema Kerspenn ahann ?

— Kerspenn ? O nann ; re bell oh deuet, eun tammig ; aze ema Kerspenn, a lavaras ar charretour en eur astenn e skourjez. An hent-karr, du-ze, a dlefek bez a kemeret...

— Ha ya ? Ne oan ket evid gweled an hent, euz an hent braz.

— Nann, kuzet eo, gand ar gwez dero. Alle, dia ! Pichar, Louisette !...

Ha treid ar hezeg a skrabas mein an hent endro.

— Ya, an hent-karr a zo aze, war an dorn deou, a gendalhas an den.

Nouel a valec en e gichenn ; hag ar charretour a zelle outañ beb ar mare :

— Da Gerspenn emaoch o vond, neuze ?

— Ya, da Gerspenn.

— N'oh ket euz ar vro, hervez ho prech, ha peogwir oh kazimant kollet ?

— Nann ; ar wech kenta eo din da zond amañ.

— Ya, ya... Ha setu emaoch o vond da Gerspenn...

An den a reas eur zell outañ :

— N'emaint ket o vond da werza Park ar Stank, koulskoude, e Kerspenn ?

— Feiz, n'on ket evid lavared deoh.

An den a zellas outañ endro :

— Kaoz zo bet, er bloavez paseet. Me zoñje din e oah eun noter, pe unan bennag o labourad e ti eun noter.

Nouel a c'hoarzas :

— Nann, n'on ket. Mikanisian on.

— Ha ya ? Mikanisian ? Klevet em-eus Katell o lavared Annaig he-doa c'hoant da brena eur mikanik da wriad. Ez eo, en eun ti.

— Ya, éz eo sur, en eun ti, eur mikanik-gwriad ; dreistoll gand bugale viān. An hent-mañ, neuze, a ya da Gerspenn ?

— Ya, an hent-se eo ; hag an ti kenta a gavoh eo Kerspenn.

— Mad-tre ; ne vin ket kollet mui. Kenavo d'ar henta.

— D'ar henta... Alle, Pichar !...

Ar charretour a roas eun taolig skourjez d'e varh, lorh ennañ abalamour e oa bet fin awalh da denna euz an den-ze, gand e zillad sul, piou e oa, ha d'ober petra e oa deut da Gerspenn ; eun dra da gonta da Gatell e-pad mern-vian...

Per TREPOS
(*Lod all a varv... ; e « Brud », 1957.*)

CERIOU HA TROIQU-LAVAR

— **souchet en draonienn** : evel ha pa vele kluchet, kuzet eun disterra e-barz ar stankenn.

— **grouan** (*groan, groan, T.*) : tréz groz, o tond euz an aot pe euz eur vengleuz.

— **skourjez** (K.) = fouet (L.).

— **dia !** (pe diha !) = hu ! war-rôg !...

e bro an oberour (Plozeved). Kemma ra an urziou d'ar hezeg hervez ar horiou : **cha !... hei !... hu !...** hill ! h.a. — E L., **diha** = o-zeou ; — E K.U., **dia** = a-gleiz (1).

— **hervez ho prech** : diouz ho toare da gomz ; — **precha** = prezeg, komz (e bro ar Vigoudenned).

(1) S. P. Trepos : *Enquêtes sur le vocabulaire breton de la ferme*, leor 155 p., 1962.

O palarad

Sell mad, paotr an alar, rag an ero zo kamm,
Toull amañ, tort du-hont ; souh an alar a lamm.
Mousig, dahl tost Pichon, diwall da vond a-gleiz,
Rag Bouji, da vleiner, a welan zo direiz.

Jakez, paotr an alar, peleh emañ da benn ?
Perag e tiskrogez pell diouz al letonenn ?
Ha te, Mousig penn-skañv, perag out eet a-dreuz,
E-leh beza bleiniet euen beteg ar hleuz ?

Ne ven ket sebez e ve Yann e kounnar,
Rag gand al lodenn-benn, pa ziskrog an alar
Keit diouz al letonenn, e ranker hast afo,
Palad, araog ma vez ar hezeg en distro.

— 18 —

Krogit heb koll alar, krogit stard, Fañch ha Per,
Ma chomit da dermal, demdost vefot re verr ;
Taolit a-leiz ar bal an douar a vruzunou,
Buan, 'vid ma ne vo ket al loen war ho seuliou.

N'eus nemed Alanig ha ne ra ket e lod, —
Nerzusoh e vefe ma karfe debri yod ; —
Ne dalv ket ar butun a zev dindan ar harz,
Pehed e ve d'e goan rei dezañ kig ha fars !

Per PRONOST.
(Annaig ; Lili ha Roz-Gouez, 1902)

GERIOU HA TRIOU-LAVAR

- **polarad** : labourad gand ar bal-palad ; amañ, evid peurechui labour an alar, e penn ar park.
- **da vleiner** ; — **bleiner** : marh-araog, an hini o zigor an hent ; — **bleina** : kondui, beza er penn.
- **direiz** : re daer, direol, re a diz warnañ, hag o kerzoud a-frapadou.
- **e tiskrogez** ; — **diskregi** : sevel souh an alar, e penn an ero.
- **da dermal** ; **termal, termi** : beza etre daou zoñi, beza en arvar, amgredi, marhat.
- **demdost vefot re verr** : heb dale e viot (e vioh) tapet berr, n'ho n'ho-pa ket amzer da echui.
- **ar butun a zev dindan ar harz** : Alanig a ya da fumi e kuz.
- **kig-ha-fars** : meuz o veze servijet, e bro-Leon dreistoll, da genver al labouriou braz.

— 19 —

Bilzig : Tiegez Izabel

(Emzivad a-berz tad ha mamm eo Ifig, lesanvet Bilzig. — Savet eo e ti Izabel, merh-kaer e vamm-goz, e Lokireg. — Izabel, mamm da dri vugel, a zo o paouez koll he gwaz war ar mor.)

Izabel a oa plah a benn hag a galon. Red eo dezi beva ; arabad eo dezi en em leuskel da vond gand ar glahar. Nann ! nann ! Red eo delher penn, enebi, stourm, gcnid he bara hag hini he bugale.

An daou vianna er gér, hi, gand Bilzig ha Madalen, ah-aio d'an aot, da vigorneta, da gouskosa, da veskla, ha pa vo mareou braz, da ormela ha da deureuka. Ar hregen dastumet, hi ah-aio d'o gwerza, war ar mèz, da Wimaeg, da Lanneur, da Blouigno ha da Werrand.

Eur bouteg war he fenn, Izabel ah-ee, dre ar homanañchou, ar mereuriou hag ar bourkou, ha peurvua gwerzet he boutegad, e teue ganti en distro pastellouigou kig, eun tamm lard-teuz, eur vozadennig vleud, eur gôlenn-bome, eun irvinenn, hag, en he godell, eur gwenning bennag.

E-pad ma veze oh ober he zro, Bilzig a daole evez ouz ar re all.

— N'o huita ket, n'o dilez ket ! a gemenne Izabel d'ar paotr. Ro he zugell da Gatellig... gwisk e zillad da Yannig... ha taol evez mad oute... Diwall aneze !...

Nehamant d'ar vamm, eveljust, ha n'oa ket heb abeg. Araog kuitaad an ti, Izabel a roe d'ar vugale peb a skudellad vad a zoubenn al lard, trawall evid mond beteg kreisteiz...

Eet ar vamm en he hent...

Pa zihune ar baotrezig, Bilzig a roe dezi he zugell ; pa ouele, e luskelle anezi, hag, evid he lakaad da devel, goustadig e kane dezi, evel d'ar vugaligou, ar ganaouennig :

Tao ! tao ! biannig,
Ha me a gano dit,
Na da hortoz da vammig
Da rei bronnig dit.
Da vammig a zo dañserez,
Da dadig zo meoier,
Ha, te ha me, biannig,
A ranko chom er gér.

Pa veze brao an amzer, kousket Katellig en he havell, tomm an heol, Bilzig hag an daou all ah-ee da c'hoari war an aot, en trêz, gand ar vugale all. Ha da redeg, da houren, da vera o horv hag o dillad !

Eur wech an amzer, Bilzig a duez da weled hag-eñ e oa dihun ar baotrez. Hag adarre d'an trêz.

Naon dese ha skuiz, neuze an trikon touteg a duez d'ar gér, hag, a-wec'eu, o mamm a veze eno o hortoz. Droug a oa enni pa gave he hini diweza o wahal hag o harmi, sklaset he zreid en he gwele.

Med gourdrouz ha gourhermann a dreuz buan penn eur paotr na nao na deg vloaz, hag, antronzo vintin, n'he-deveze ket Izabel piguet ar hra gand he boute-gad meskl, ma veze Bilzig hag an daou all ouz heul kañfarted ar bourk. Madalen ha Yannig a zache anezañ gante.

— Deus, Bilzig, deus... Katellig ne zihuno ket !...

Ha Bilzig en em leuske da vond, a-eneb urz ha gourhermann ar vamm...

(Ar pennad all pelloh.)
Diwar Bilzig, gand Fañch AL LAY ⁽¹⁾.

(1) Embannet e ti Le Goaziou, Kemper, 1925. — Adembannet gand Emgleo Breiz, 264 p., Brest, 1963.

- ANOIOU-LEH.** — **Lokireg** : parrezig euz bro-Dreger, stôk ouz Plistin, enni eur porz bian hag aoteir brudet; bro hinidig oberour « **Bilzig** ». — **Gwimaog, Lanneur, Plouigno, Gwerrand** (Plagad-Gwerrand) : parrezioù all euz ar hornad-se, etre Montroulez ha Plistin.
- **Emzivad** : minor, kollet gantañ e dad hag e vamm (**emzivad a-berz tad** ; kollet gantañ e dad).
- **da goukoosa**; — **koukoosa** : das-tum **koukoosa**, eur seurt **kregin** (pe kregen, g. « coquillages ») a gaver war an trêz (« coques »).
- **da vesklo**; — **mesklo** : das-tum **meskl** (pe mouklex); — **ormelo** : das-tum **ormel** (« ormeaux »); — **teureuka** : das-tum **teureuk** (« oursins »), aneved-mor anvet **ive kistin-mor**.
- **ar homanoñchou**; — **komanant**, koumanant : mereuri, atant, tiegez war or mao (dolhet « e komenant », d.i.e. feurmef).
- **pastellouigou** : meur a b/pastell vian (tammi bian).
- **N'o huita ket** : ne 'z ez ket kuit diwar o zro.
- **da houren**; — **gouren** : stourm an eil ouz egile.
- **da vera o horv hog o dilled** : or vugale a c'hoarie hag en em ganne; lokaod a reent o horv da labouroud...
- hag o dilled da veza gwall gampennet.
- **méra** = meska len eur waska gand an daouarn, o komz euz pri pe foaz peurlesa).
- **trikon touteg** : an tri vulg, pinous, an ganto beza gourdrouzet (skandalaf) gand o mämm ; — an « **trikon** » a zo an Tri-Rue, er choaric-kartou.
- **o wahal** : — **gwahal** (pe **gwihal**) : krial, youhal gant eur vouez skiltr, evel ma ra ar vugale vian... hag ur moh.
- **o harmi**; **garmi** : huchal; amañ e talvez evit leñva (gouela) en eur gridil.
- **geurhemenn** : urz (ar pez a deer obar pe chom heb ober, da zenti ouz u.b.); — **gourhemenn** a dalvez ive k.h. meuleudi, « kompliman ».
- **ar hra**; — **gra** (pe **grav**) : sovann, kréhenn, hent pe tochenn-zouar o sevel war-du kreh eun dargann, eun cosenn.
- **eur vorzadennig**; — **bozad** : or pez a heller lakaod er **v/boz**, e diabarz « kleuz » eun darn (**boz** a dalvez ive, e korniou zo evit diabarz an daou zorn lakeet stok-ha-stok).
- BREZONEG BRO-DREGER.** — **Leuskel** = leskel, lezel; — **delher** = der-hel; — **moieiz** = mezvier.
- VERBOU.** — **Ah-cio** = ez-ao, a yelo, a yay; — **ah-ee** (ah-ê) = ez-ee, a yee (a yê).

C'hoariou ar vugale en ti

Pa veze divalo an amzer, c'hoant n'o-doa ket ar vugale da vond da reded. Bilzig, aketuz da zelher dever enno, a gane deze, a c'hoarie gante : pecherou a ree da Gatellig evit he delher sioul ha seder. Tapoud a ree troad kleiz ar bactrez hag e harlinke dezi seul he zroad :

— **Hemañ eo ar pradig e-leh m'en-nevoa peuret ar hadig !**

Etre e viz-meud hag e viz-yod e save biz-meud troad Katellig, ha deuz en eil d'egile :

Hemañ henn gwelas,
Hemañ henn redas,
Hemañ henn tapas,
Hemañ henn drebas !

Ha, pa errue gand ar biz-bian :

Hemañ eo ar bizig bian bian bian kamm
N'en-nevoa bet tamm digand e vamm,
Tamm digand e vamm !...

Hag e harlinke dezi seul he zroad, ha Katellig a c'hoarze, a c'hoarze ken a reude, hag ar re all evelti.

— Gra deom bremañ eur c'hoari all ! a lavare Madalen.

Aliez e teue bugale an amezeien da c'hoarie gante, ha pep-hini a roe e ali.

— Bia bia bia la !

— Nann ! nann !... ar galafaterenn !

— Al logodennig ! a lavare unan all.

— Alo ! eme Bilzig : Bia bia bia la... Lakit amañ war an daol pep-hini e viz-yod en e zav.

Greet gante eur helh, ha ledan, Bilzig a droe e viz e-kreiz, en eur lavared :

Bia bia bia la
Piou a yelo da gika ?
« C'est la brunig »
A Bempoullig
He-deus torret he askellig.
Rastell, dirastell,
Tenn da viz er-méz ar ganell
Pe m'henn troho gand va hontell.

Gwaz d'an hini a veze tapet dezañ e viz ! Pinijenn dezañ, ha petore pinijenn ?... Mond da bokad deg gwech d'an prezenn-bod pe d'ar billig, da « *denna gwin euz an treust* », da « *fluta moh munud* ». Pinijenn ar paotrezed ne veze ket ken kaled.

Skuiza a ree buan ar vugale gand eur c'hoari, ha da unan ali. Ar galafaterenn !...

— 24 —

Madalen a ziskroge ar sklisenn euz an tach, eur baotrez a azeze war an oaled ; ar paotr a veze « *dindan* » a lakee e benn war barlenn ar baotrez, stignet mad e vrugou war e beñsou. Hag an taoliou sklisenn da sklokal ! dao dezañ, heb droug na poan !

Brevet, breven mab da vreven, Gand piou emañ ar galafaterenn ?

Hag ar sklisenn a rede euz an eil dorn d'egile. Ha c'hoarzadeg, ma Doue ! pa ne zivine ket gand piou e veze ar sklisenn.

Goud e teue tro c'hoari al logodennig. Boz war voz, uhel, uhelloc hoaz, ar vugale a zave o daouarn.

— Peleh eet al logodennig euz an toull-mañ ?

— En toull all.

Hag evelse beteg an hini diweza.

— Peleh eet al logodennig euz an toull-mañ ?

— E toull ar bern plouz.

— Peleh eet ar bern plouz ?

— Devet gand an tan.

— Peleh eet an tan ?

— Lahet gand an dour.

— Peleh eet an dour ?

— Evet gand an ejened.

— Peleh eet an ejened ?

— Da glask peb a vaz skô da ganna gwreg ar go ! gwreg ar go !

Ha pepiniñ da skei war daouarn an eil egile. Ha skrijadeg, c'hoarzadeg !

Hag evelse e tremene an amzer pa veze divalo, keit ha ma veze Izabel o werza he boutegad kregen.

Diwar *Bilzig*, gand Fañch AL LAY.

CERIOU HA TROIOU-LAVAR

- *aketuz da zelher dever enno* : o teur el dalmad evez ma chomje sioul ar vugaligou.
- *ober pecherou* : flourikad, ober allazig.
- *harlinka* (pe *herlinkad*, T.) : hilliga.
- *bia-bia-bia-la* », ar « *galafatrenn* » hag al « *logodennig* » a zo anoiou c'hoariou bugale.
- *ar ganell* ; — *kanell* : « bobine ».
- « *tenna gwin euz an treust* », « *fluta moh munud* » a zo « labou-
- *riou* » a ranke ober van d'ober an hini a golle.
- *gwax a ze d'an hini...* = malloz dezañ (kousa a raio dezañ).
- *petore* (T.) = peseurt.
- *sklisenn* : plankennig voan, laonenn goad ; amari : spanelli da drei ar hampouez, astell-krampouez.
- *e beñsou* ; — *peñsou* : foñs ar bragez.
- *ar go* : paotr ar *h/govell*, ar mari-chal.

— 25 —

Ar vioh kollet

(Noz du anezi, e traonienn Toulzah, e Sant-Tegoneg... Eul labourer-douar a zo o klast war-lezh e vioh, kollet e-barz ar hoad... Keriner ha Per ar Boutoun a ginnig rei an dorn dezañ da gavoud endro al loen dianket...)

— Kemerom peb a dachad euz ar hoad ; me yelo d'an neh, c'hwi a jomo er brouskoad d'an traoñ. Te, Per, mar kerez e chomi iveauz d'an traoñ.

— Memez tra ! Ne weler ket re en oll, med eur vioh n'eo ket eur walenn-eured eo iveauz koulskoude.

— A zo gwir. Stagom ganti eta.

Ha me d'an neh, ken buan ha ma hallen gand skourrou ar gwez pe ar bodennou drez. Gervel a ran :

— Ruzenn ! e peleh out eet da guzad, va hoantig ? N'emaom ket o c'hoari koukoug elevato.

En traoñ ar houeriad a vlej pez ma hall ha me a vlej iveauz evel eur vioh p'he-deus kollet he leue : « Meu ! Meu ! » en eur vond dre ar hoad.

— Emañ amañ tost, a hop ar gwaz.

Hag e teu war-du an neh. Me a vlej adarre, truezuz evel eul loen glaharet-oll.

— Ya, ya ! aze emaout, klevet em-eus ; me zo amañ iveauz. Gortoz eun tammig, an drez daonet-mañ a doull din va hov-gar.

Hag e vlej en eur zispaka e zivesker euz a greiz ar strouez.

— Amañ 'mañ, emeve d'am zro.

Hag e vlejan gwasoh-gwasa, ken en em gavom fri-ouz-fri.

— O ! nonde, c'hwi eo ?

— C'hwi eo ! me gave din e oa ar vioh an hini oa.

— Me gave din kemend-all, feiz an tan ! Deom adarre, eun tammig larkoh an taol-mañ. He haoud a raim, bezit dinéh !

Per, dred kein al labourer, a c'hoarze kement ma e-noa poan-gov.

Ar blejadennou a ya adarre endro ; me a zoñj e tle brini koad Penarvern sponta du-hont e beg o gwez hag en em houlenn an eil ouz eben petra a c'hoarvez.

Petra c'hoarvez ? Va gwaz a vleje, me a vleje, Per e-unan a oa en em lakaet da vlejal. Lavaret e vije e oam eet oll da loened korn, evel ar roue Nabukodonosor gwechall. An hekleviou spouronet a vleje iveauz war ol lerh hag a greske ar cholori dre gant.

— Me 'm-eus he hlevet, a you Per etre diou blejadenn.

— Me iveauz, eme egile, n'emañ ket pell en taol-mañ.

— Me iveauz, emeve d'am zro, ne fazian ket.

Tostaad a reom goustadig gand aon da sponta anezi. Ha padal ! e stokom adarre an eil ouz egile, ma c'hoarz perhenn ar vioh e-unan leiz e vouzellou.

— Poan a zo, med eun tamm plijadur zo iveauz. Me gave din na gavfen ket va far da zrevezi ar zaout : ez vian em-eus desket ar vicher. Mad ! henn anzav a rankan, koll on deoh ho-taou. Blejal dispar a rit. Me a baeo deoh eur pakad butun pa vo kavet va ruzenn ; ya, gwir !

War ar homzou-ze eur vlejadenn a grozas tost awalh deom, ha trouz bleñchou torret a zeuas beteg on diouskouarn. En taol-mañ, avad, e oa ar vioh an hini oa. Al labourer a skoulmas raktal eur gor-denn endro d'he hernal, ha yao !

En eur vond e varvaillem laouen, tomm deom gand or reda-denn er hoad...

An deiz a dostaer. Er Zav-heol eur riblennad sklerijenn ruz-wenn, moanig da genta, a ledanne en eur lakaad an tan da gregi e traouñ ar houmoul a-zouti...

Jakez KERRIEN.
(Ar Roh Toull (1).)

GERIOU HA TROIU-LAVAR

ANIOUOUEH. — **Toulzah**, pe **Koad-Toulzah** : steric, richer, o tond euz

Plounour-Ménez hag en em daol er Perizez ; troonienn Koad-Toulzah o dremener drezi po 'z-eer euz Sant-Tegoneg da Vontroulez ; — **Penarvern** : maner koz, e parrez Sant-Seo, war ribl ster Koad-Toulzah.

— **dianker** : kollet.

— **brouskoad** : koad bian ma ne goverennai nemed broussevez ha strouez.

— **Iorkoh** (L.) = pelloh.

— **Nabukodonosor** : roue euz Bro-

Kalde a vevas sez viroaz e-touez al loened gouez.

— **cholori** : trouz-braz, talabao.

— **padol** : kouskoude

— **da zrevesi** ; — **drevexi** ; ober henvel ; — **drevexi eur vioh** : blejal tost da vad evelti.

— **ez vian** : adal ar bugaleaj.

— **a-zouti** : a-uz, a-zioù, dezi.

— **a grozos** ; — **krozol** : kornial, ober trouz broz.

— **eur riblennad sklerijenn** : eur vennad, eur vandenn goulou.

(1) Embannet gand **Gwalarn** e 1926, adembannet gand **Emgleo Breiz** e 1957.

Paotr ar Menez

En eul lann vraz, war lein ar mene,
E gwarez an ivin, ar fô,
Dirag an avel hag an arne,
E kornig eul lochenn kolo,
Ya, eno, tud kêz, 'n eur gwele kaled,
E tridas ma halon o tond war ar bed !
 Ya, eno on bet ganet,
 Luskellat ha maget.

Eno, 'm-eus soñj mad, pa oan bugel,
'M-eus bet aliez tomm ha yen ;
Gwisket fall, divotou, diskabell,
'Ranken mond endro 'vel peb den.
Ma ! eno, tud kêz, e-kreiz ma zruillou,
Ma halon a lamme, 'redeg ar parkou ;
 Ya, eno me 'n em blije
 E-kreiz ma faourente !

Eno, dre ma saven war an oad,
Me veze kaset da vesa
Eur vuohig-lêz, eur harv, daou zañvad,
Oa d'am zud o oll beadra.
Ma, eno, tud kêz, e-tal ma loened,
Me veve dizoursi, pell diouz trouz ar bed.
 Evrusoh, e gwirione
 Evid meur a roue !

Eno, 'leh na zao seurt en ervenn
'Med kanab, segal hag ed-du,
'Leh na vez bleun nemed er spern-gwenn,
El lann, er balan, er brug-ru, —
Ma ! eno, tud kêz, gand bleun ar mene,
Me a veze seder, laouen evelte,
 Sart ha y korv hag ene,
 — Gand bleun koant ar mene !

Eno, gand ar piked, ar brini,
 'Leh na ve froucezen en delio
 Nemed avalou put hag illi,
 Mouar en drez, finij er fô, —
 Ma ! eno, tud kêz, gand frouce ar mene,
 Me gane, a zañse hag a c'hwitelle !
 O tispenn frouce ar mene
 Ma hreiz oll a verve !

Eno, e-kreiz ar goañv aliez,
 Me 'm-eus bet poaniou diniver,
 Nehamant, riou, naon ha dienez,
 Glahar hag hirvoud 'leiz ma ler !
 Ma, n'eus forz, tud kêz, e-kreiz ar goañv kri.
 Me zante ma halon meur a wech o virvi,
 O virvi a garante
 Desped d'am faourente !

Eno, 'm-eus roet tro aliez
 D'ar varr, d'ar falz ha d'ar freillou,
 D'ar mén-pouez, d'ar berchenn, d'ar hravaz,
 Da veur a grog er gourenou,

— 30 —

Ha beb gwech, tud kêz, gand lorh e sachen
 Atao deuz ma gwasa war vaout pe zeien,
 Ha kredit, p'o gonezen,
 Vezen meurbed laouen !

Diwar Paotr Breiz laouen deuz e stad,
 gand Charlez ROLLAND.

GERIOU HA TROIU-LAVAR

— **gwarez** : goudor, gwasked.
 — **eur havr** ; — **gavr**, pe **goor** (« bida »
 e bro ar Hab) : « chèvre ».
 — **sart** : laouen, lirzin, doare gantañ
 d'en em blioud.
 — **ye, ge** (gao) : o tiskouez kaoud
 plijadur.
 — **put** : blaz gouez, a rask, a skrab
 an teod.
 — **illi** : g. « cormes ». — E korniou
 zo (T.), e talvez evid « irin », frouce
 ar sperm-du.
 — **finij** : frouce ar foo.

— **or varr** ; **morr** : benveg da droha
 douar ar gwaremmieier, al lanneier,
 ar pardou dizhehet. — Gwechall e
 veze greet déveziou « **Marradeg** »,
 da zifraosta douar. Sell. pelloh :
Marradeg, pennad gand P.). Hellas.
 — **leiz ma ler** : leiz ma hrohenn, leiz
 ma horv.

BREZONEG BRO-DREGER. — **Mene(z)** ;
 fô(fao); **gwirione(z)**; **evelte(evel-**
to); **evrusoh** (éurusoh, evurusoh);
delio (deliou); **kri(z)**, **poourente(z)**.

— 31 —

Rannou Trelever

Gweled a reer hoaz e tu kleiz an Douron, etre Lokireg ha Pont-Menou, e parrez Gwimaeg, dismantrou maner koz Trelever, savet war eur roh uhel a bemzeg metr 'uz d'ar ster... Ne jom mui nemeur a dra anezañ : kaoud a reer koulskoude leh an nor vraz, divennet gand daou dur ront ; an nemorant avad a zo sebeliet er balan, el lann hag en drez...

War a leverer er harter, ez eus bet o chom e Trelever eun Aotrou Rannou hag en-doa eun nerz dihiz, eun nerz par da hini Samson.

Eun abardaez, edo a kemeret an ér vad e bali vraz ar maner, pa welas eur houeriad o tond davetañ hag o lavared dezañ :

— Klevit 'ta, aotrou Rannou, oll gwrahed ha komerezed Gwimaeg a zo en em zastumet e kegin Mon ar Big, falla' teod a oufed da gaoud etre Toull-ar-Hirri ha Treiz Sant-Julien. Eno, dre ma lipont o hafe, e tribunont mil dra euzuz diwar ho kont.

— Tan ha kurun ! eme Rannou o sevel e zorn serret war-du an neñv, mond a ran da zeski dezo petra goust gwall-gomz euz eun den eveldon !

Hag e tiframmas eur ménhir a oa en eul lanneg a-dost, e savas anezañ 'uz d'e benn hag henn stlapas etrevez ar bourk, da lavared eo war-hed eul leo anano.

Brao-braz e kavas ar ménhir hent ar bourk, ha ne jomas ket en hent. En eur dremen, e tiskaras ar ziminal war di Mon ar Big, o sponta ar homerez, hag ez eas da jom e moger ar vered. Ma ne gredit ket, it da Wimaeq hag e vez diskouezet deoh mén ar Rannou sanked er voger, tost d'ar skalier.⁽¹⁾

**

Daou zenjentil euz Bro-Leon, daou gañvard, izili mad outo, a lavaras eun deiz mond da houren ouz Rannou Trelever. Ha setu-i o vond war-du Gwimaeg. Diskouezet e o dezo er bourk e pe du edo ti ar goureneur brudet ; hogen, kement a henchou don a oa dre eno ma en em golljont. Brao oe dezo kaoud en eur park eun nebeud gwazed o tiskarga eur harrad bezin.

— E peleh 'ta, emezo, emeñ maner Trelever ?

— Petra ho-peus da ober eno ? a houlennas unan euz ar wazed.

— Lavaret zo deom eo ar Rannou eun trohad mad a zen hag en-deus eun nerz dispar. Ni, hag on-deus divreh a-zaore iveau, ni a garfe meuta anezañ eun tamm da weled petra dalv. Evid an dra-ze eo emaom ouz e glask.

(1) Dilehiet eo bet ar ménhir bian a oa eno ha lakeet pellohig, p'eo bet ledannaet an hent.

— Mad, aotrounez, eme an hini en-doa komzet ouz al Leoniz.

Hag eñ ha kregi e divreh ar harr m'edod o tiskarga, hag ouz e zevel sonn da ziskouez touriou ar maner e-touez ar gwez :

— Aze, emeñ, emeñ Trelever.

— C'hwi eo ar Rannou ! eme an daou Leonad souezet-mik.

— Ya, aotrounez, me an hini eo. Ha bremañ, ma hoh-eus c'hoant da ober eur hrogad, taolit ho chupennou d'an traon !

— Awalh ! on-deus gwelet, emezo, evid anzav ez oh treh deom.

Ar Rannou a gasas anezo d'e vaner hag a reas servicha sul lein gaer dezo. E keit-se, pepini a zibunas e daoliou kaer hag a lakaas, emichañs, muioh egred n'ez oa e gwirionez war e ano.

Diarw L. AR GUENNEC ha KI. AR PRAT.

CERIOU HA TROIQU-LAVAR

- bali : hent gand gwez en daou du.
- a oufed da gaoud : a hellfed kaoud (oufed, V. gouzoud).
- e tiframmas ; — diframma : tenna, sach'a kuit gand nerz, displanta.
- izili mad outo : nerz brao en o divreh hag en o divskev.
- bezin (pe bixin, behin) : plant mor o kreski war ar herreg, — goumon pe gwemon. — D.b. ar bezin, Sel-lit pelloh : « Ar bezin e Bro-Bagan », hag e P.-L. II : « Ar forniel-bezin » (P.J. Helias).
- eun trohad mad a zen : eur pez mell den, eur gwaz brao ha kreñvmeurbred.
- meuta anezañ : lakaad warnañ ar biz-meud, en dorn, d.i.e. stourm, gouren outai.
- eur h/krogad : eun abadenn-gouren, eur pegad.
- lakaad muioh war e ano : dibuna taoliou kaer ha n'oant ket c'hoarvezet.

Eur marvailler dispar

Marteze peus anavezet Pipi Gonto : eur paotr koz treud, gand eun torkad bleo loued a goueze war e zaoulagad, eun tok ledan, eur penn-baz dero, hag eur horn-butun ken berr, ken berr, m'en-nevoa mogedet e fri dezañ a oa ken du hag eur ziminal.

Pipi Gonto n'en-nevoa na tad na mamm, na breur na kar ; n'en-nevoa micher ebed kennebeud, ha, koulskoude, Pipi ne vanke ket a vara dezañ, me laro deoh penaoc : Pipi a oa eur marvailler kaer. Eur zah en-nevoa war e skoaz da lakaad e vara, hag eun all en-nevoa hoaz hag a oa leun a varvaillou. Evid eun tamm bara lakeet dezañ en e balv, Pipi a zache deuz ar zah all eur marvailler, hag, eur wech deut er-mêz, ne veze ket adlakeet e-barz : Pipi ne gave ket dezañ e veze mad boued adtommet.

Red e vije deoh bezañ klevet pe welet aneañ.

Er goañv, wardro serr-noz, Pipi a arru en eun ti mad bennag, rag Pipi eo tan e fri.

— Arru eo Pipi !...

Hag ar chas da harzal hag ar vugale da youhal :

— Mamm, fenoz nan-in ket da gousked !

— Tostaet war-greh, Pipi !

Ha lakeet Pipi war ar chipod, er horn uhellañ euz an oaled, roet dezañ eur skudellad soubenn domm, eur skudellad jistr.

— Tonton Pipi, eme ar paotr biannañ, laret eur gontaderin din.
— Gortoz eun tamm, ma factr, eme ar vamm, m'en-nevoa debret Pipi e goan... Pet soñj, Pipi, amañ e chomfet fenoz.

— Mad ! mad !... eme Bipi.

Arru eo an ozah hag e dud d'o hoan :

— Arru oás, Pipi ? Mad sur, mad sur !...

Debret koan, gwelhet ar skudellou, greet eur hlaouiadenn vad a dan, lakeet an tan war ar herniou-butun, ar merhed tapet gante pêb a gezel, ar vugale bodet endro da Bipi ha dislontret o daoulagad war-nañ :

— Doue hag ar Werhez da vo meulet ! eme Bipi.

Mad eo an taol, ha setu Pipi da stagañ ganti.

— Fenoz, mar be bolante Doue, me zisplego deoh...

Raktal ar merhed da zevel o fenn, en eur hlebiañ o biz, ar vugale da zigeri o genou, ar baotred da dostaad.

Erwan AR MOAL.
Kentskrid *Pipi Gonto* (1)

GERIOU HA TROIQU-LAVAR

— Pipi : Per, e T.

— eun torkad bleo : kuchennadou bleo a-fuill.

— en e balv ; palv = diabarz an dorn.

— chipod, chipod-holen : kased an holen, e-kichenenn an oaled.

— eu : hlaouiadenn ; — glaouiasenn : koad eet da hlaou-beo.

— pêb a gezel ; — kegel : bazig, gloan lakeet endro d'he beg da veze nezet dre an dorn. Kanab (« chanvre ») ha lin a veze nezet iv'e diwar ar gezel, gwechall.

— dislontret : dispourbellet, digor braz.

— kentskrid : skrid lakeet e penn kenta eul leor pe eur studiadenn.

BREZONEG BRO-DREGER. — En-nevoa

= en-devoa, en-doa, e-noa ; —

en-nevo = en-devo, en-doi, e-no ; —

nan in ket = n'ez in ket, ne yin ket ; — Pet soñj = Ho pezit soñj ; — e chomfet = e chomot, e chomoh ; — bezañ, stagañ, glebiñ = beza, staga, glebia ; — uhulic, biannañ = uhella, bianna ; — da vo meulet = ra vo meulet ; — mar be = mar bez ;

(1) *Pipi Gonto* : marvaillou, embannet e 1902 ha 1908 ; adembannet e 1925, Kemper, Ti Le Coaziou.

An tangwall

— An tan er Hoadig !

An amezeien, dihunet er spont, a zirede, pepini primma m'halle. Unan a redas d'ar vourh da lakaad seni ar hloh, hag heb dale eun niver braz a dud a oa bodet dirag ar gêrig. Eur penn euz an ti, beteg an nor, a oa leun a flamm.

— N'eus netra da ober aze, eme an dud. Saveteom al loened ! A-daol-trumm, eur vaouez spontet a youhas :

— Ar bugel ! ar bugel ! chomet eo en ti !

Katell goz, e-kreiz he strafuill, he-doa ankounac'haet ar pao-trig⁽¹⁾...

— Ar bugel ! eme an oll, evel eun hekleo spouronet. Ar bugel a zo en ti !

— Mouget eo a-benn bremäñ !

— Marteze n'eus ket a dan hoaz e penn ar havell, eme Gatell.

An dud a zelle an eil ouz egile. Daou pe dri a dostaas ouz an nor. Med ar riskl a oa ken braz ma teuent oll a-dreñv en eur grena.

— Fin zo ! Re ziwezad eo ! eme an oll. O va Doue ! an êlig paour !...

— An êlig, o !...

Hag eun den a lammes e-kreiz an dud, hag heb ober van ebed ouz an tan, e saillas e-barz an ti.

— Jobig ! Jobig ar Hoadou ! eme an oll en eur vouez, mezeg eun tammig o weled eun diskiant o rei dezo eur skwer ken kaer a nerz-kalon⁽²⁾.

— Euz a beleh eo deut ?

— E oa o tond euz ar hoad.

— Mouget e vo ! Devet e vint o-daou !

(1) Janedig ar Hoadig hag he fried, eet d'eun eured teir leo euz a zi, n'oant ket evid distrei a-benn an noz ha goulenet o-doa ouz Katell goz ober war-dro o footrig ha diwall ouz an ti. Dihunet trumm gand trouz ha c'hwez an tan, Katell a oa dilammet er-mêz da huchal, heb kas ganti dioustu ar paotr bion kousket en e wele.

(2) Jobig ar Hoadou, eur paotr yaouank, « ixel a spred obaoe e vugaleaj », a oa eun den iskiz, a jome a-wechou eun devez pe zaou o redeg ar hoodieur, « ha ne zistroe nemed leun a baner a youar, a graoñ, a lus du, a roe a-hed an hent d'ar vugale ».

— Digorom ar prenestr, eme unan. Ne zeuy biken dre an nor !

An oll a hortoze, sioul evel ar maro. Pemp minutenn a dre-menras, pemp minutenn hir hag ankeniu meurbred.

— Maro int ! a hirvoude unan bennag.

Nann ! rag Jobig a errue e toull ar prenestr, a deue dioutañ bremäñ flammou ruz. Astenn a ree ar bugel a oa gantañ etre e zivreh, hag a laoske eur harmadennig eur wech an amzer.

— N'eo ket maro ! N'eo ket maro !

Eur plah a lammes beteg Jobig, a gemeras digantañ ar bugel paour hanter vouget hag a dehas gantañ da glask eun tammig ér fresk.

— Jobig ! Jobig ! deuit er-mêz buan !

Med ar paour kêz inosant, strafuillet bremäñ, ne fiñve mui : chom a ree e diabarz an ti, prest koulksoude da goueza en e boull.

— Jobig ! deuit er-mêz 'ta ! a grie an oll a-bouez-penn.

Diabafi a reas ar paotr. Sevel a reas war ar prenestr. Hogan, war eun taol, eur mén o riskla euz kreh, a gouezas war e benn hag henn taolas, hanter varo, astennet war ar porz.

Daou pe dri den a grogas ennañ kerkent, hag e zougas a-gostez, tra ma rede unan da glask ar medisin.

Ar bugel, hanter vouget gand ar moged, a deve tamm-ha-tamm war e giz. C'hoarzin a ree bremañ etre divreh ar baour kēz Katell.

E-keit-se an tan a ree e reuz. Kaer e oa bet teurle dour ha poania endro dezañ, n'helliad ket dont a-benn d'henn mouga. Pa darzas an deiz, euz an tiig glaz, a c'hoarze an deiz araog e-touez ar hoadou bodenneg, ne jome netra nemed peder moger hanter gouezet, a zave diouto eur vogedenn du ha flériuz.

Diwar F. KADORET.
(Bleuniou a Garantez, « Gwalarn », 1933.)

GERIOU HA TROIU-LAVAR

— a deuas war e giz : a en em gavas yah adarre,	— cur harmadennig : — garmadenn :
— primmo = buanna,	klemm, kriodenn a boan pe a oon,
— strafuill : trefu, trubuill, anken a laka dizurz er spred,	diabofi : paouez da vez a abaf , dont endro ennañ adarre.
— spouronet : spontet-braz, strafuillet kenon,	n'helliad ket : ne oe ket gellec (V. gelloud).
	— koadou bodenneg : kresket enno ar gwez a vouchadou.

Marharid ar gerheiz

Ken dibreder ha tra, o vond n'ouzon pe du,
Marharid gouzoug-hir, gand he fenn baz-dotu,

Keit he diou firiteLL ha daou bao eun alar,

A bourneme war he diouhar

Penn-da-benn gand bordig eur ster.

- 5) Pesked a beb seurt ment, a beb seurt gobari,
A oa a-strolladou war an dour o c'hoari;
Evid paka 'nezo n'he-doa ken da ober
Nemed astenn he beg braz

- 10) Hag o zenna euz ar waz.
— Gortozom, eme Varharid, ken n'am-bezo naon.
Evid fenoz n'em-eus ket aon
Da vond d'am hlud heb tamm koan.
Heb kemered kalzig poan,

15) Me bako pesked pa garin
 Hag ar seurt a blijo din. »
 Na mui na meaz. An noz a zeu
 Ha Marharid digeri 'r jeu.
 Mez ar pesked ar re wella
 N'edont mui o tispourbelia.
 Siliou munud ha netra ken
 A wel chomet hoaz da bourmen.
 « Petra ? Doubleviou !
 Me debri siliou !
 20) Ne zebrom kentoh tamm, dioustu
 Ni henn tou war baz sant Dotu ! »
 Etre daou, an naon a gresk
 Ha Marharid ne gav tamm pesk.
 Euruz e oe abarz ar fin
 Da lakâd a-dreuz en he skin
 25) Eur velhoueden,
 Netra ken.
 Beg re figuz peurliesa
 A rank kaoud mad ar peb falla.

Yann KERE
 (Kanaouennou Kerne, 1900.)

GERIOU HA TROIU-LAVAR

- **penn-boz dotu** : boz ha beg kromm, a dalvez da c'hoari « dotu » (« jeu de crasse »); aman : penn al labous e beg ar gouzoug hir.
- **firitell** : ger fentuz implijet evit « gar »; geriou all, doare « lu-hach » (« argot »), a vez implijet evit an divesker (hervez Vallée) : ellou, — karavelloù (L.), — pilpedou, — skrabou (T.).
- **gabori** : troh, doare, stumm.
- **a-strolladou** : a-vandennadou.
- **na mui na meaz** = na muioh na nebeutoh.
- **digeri 'r jeu** : staga da glask.
- **o t/dispourbella** : o tigeri o daoulagad, oh en em ziskouez (war-horre an dour).
- **skin** : gouzoug or gerheiz a zo tost da vad ken hir ha skin (pe **empron**) eur rod-kor.

Yann-Paotr-ar-Gêr (I)

(An deiz-se, Yann a zo bet gwelloh gantañ lezel e wreg da vond en e leh da varhad Gwengamp, ha chomet eo d'ober al labouriou wardro an ti. Emañ o ribotad abaoe eur pennad mad a amzer. Paouez a ra gand e ribotadenn, hag e komz outañ e-unan :)

'Vid ar beure, en eur vond alese, he-deus lakeet ar vaz-ribot din em dorn : « Ma, emezi, pa n'oulez ket mond en kér gand an amann, e chomi da ober wardro an ti, entent a rez ! »

Fe d'am douah ! abaoe ar beure emaon o skei e-barz ar banne lêz-mañ, ken am-eus greet eur glosgenn en gaol ma biz bian... Made-doue, c'hwezañ rân ive ! Eun tamm diskui ne ray ket a zroug din, ha ne ray !

(Azezañ a ra.)

Ya, soñjal on chomet-me da ober wardro an ti ! Gwir eo an dud o-devoa kustumet ober goap ahanon, abalamour ma 'h-een da Wengamp, beb sadorn, gand ar viou hag an amann : « Gogez ahann, Yann ar baner alese ! » N'am-oo ken ma ano da brenañ etre du-mañ ha Gwengamp ! Feiz, red eo din lôskad ar vicher-mañ, emon-me ! Janed, ma kar, a yay da werzañ he viou !

Setu, ar beure-mañ, ha me o lared dezi : « Ma karez, eh-i en kér hirie, pan eo brao an amzer ! — Ya, emezi, ha piou a ray wardro ma zi ? — Me !... » N'ouzon ket penaizo e teus ze ganin ; mez pa oa deut, e oa deut ; ne can ket evit dislared.

Mantret on, ma zud kêt, pa zoñjan petra am-eus-me greet eno !... Ya, setu aze ma vijen eet en kér, vijen bet bremañ e ti ma homper Jobig, hag eh-on o c'hwezañ 'uz d'eur banne lêz ribot ! C'hwi

lar din : « E-skeud-se, da viannañ, ne vo k'et greet goap ahanout ! »
 Petra larit ? Er hontrol eo ! Me wel Janed o vond en kér. Kenta hini euz he homerezed en em gavo ganti, — hag en em gavo ouspenn teir dousenn etre amañ ha Gwengamp, — e savo kôz evel-henn : « Sell, Janed, te zo deut en kér hirie ? Neventi eo gweled ahanout, plah k'ez. Petra 'ta zo arru gand Yann ? » Ha Janed da respont, 'veljust : « Yann oa arru skuiz oh ober ar vicher gogez hag a zo chomet da ober wardro an ti. » Hag he homer kerkent : « Wardro an ti ? Feta, neuze n'eus ket cheñchet kaiz a vicher ! » Hag o-diou, raktal, da sklokal war ma houst.

Soudan, eh arruo eur gomer all hag e vo greet ar memez kôz ; goude, eun deirved, eur bederved, eur bempved, ha me oar... 'Benn an noz, e vo eet ar vrud dre bevar horn ar vro ha beteg en Kerne hag en Treger, penaoz e oan hirie oh ober wardro an ti, o skotañ podou hag o ribotad lêz... Araog e veze greet goap abalamour ma 'heen en kér, ha bremañ vo greet gwasoh abalamour ma on chomet er gêr !...

Red e vije e oan kousket p'am-eus lavaret e rajen-me labour an ti !... Me garfe e kouezfe ar gurun war an ti-mañ, koulz ha war gement teod komer a zo etre Gwengamp hag amañ !...

Pa zoñjan petra 'm-eus d'ober, sed e teuan mezo ha dall !...

(Eur bugel bian, en e gavell, en em lak da harmi.)

'Welit ket aze ! Dihunet eo al lapous all ive !...

(O vond beteg ar havell, hag o luskellad.)

Do, do biannig,
Do, do, biannig !...

Hag e oan o lared ?... A, ya, petra 'm-eus d'ober ?... Heum !... Tennañ plouz, lakaad al leuc da zenañ, gouziliañ ar vioh, kas anez i da vez, peillad pato, birvi dour, ribotad lêz, lakaad lêz da zevil, skotañ podou, skubañ an ti, klask neiz ar yar vriz, poazañ mern, dibuni gloan, kerhad dour, ober boued d'ar moh, frotai ar presou !... Hag e soñj deoh !... Ha trouz bremañ-souuden, ma ne vez ket greet an traouze oll : « Diwall ervad ne ve ket dibunet ar gloan-ze ! Taol pled ne ve ket skubet an ti-mañ ! Diwall ne lezzes ar bugel-ze da ouelañ !... Pez soñj da gas ar vioh-se da vez !... N'ankoueez ket lakaad a! lêz-se da zevil !... » Aiou ma fenn !...

Hag e-keit-se, eman Janed du-ze, gand he homerezed : « Ba ! amzer gaer on-eus ! Yann zo 'h ober wardro an ti ! »

(Ar bugel a harm.)

Diaoul biskoaz ! Ne gousko ket hennez !

(Goude beza luskellec an hini bian eur pennadig, mond a ra adarre dirag ar ribot.)

(Ar pennad all pelloh.)

GERIOU HA TROIQU-LAVAR

- **beure** (T.) = mintin.
- **pa n'oulez ket** : pa ne fell (ne foot) ket dit (stumm-naha ar verb **goulen**, o talvezoud k.h. « falloud », e T.).
- **entent** (T., L.) : kompreñ.
- **o-devoa kustumet** (T.) : a oa boazet (K.), kustum (L.) da...
- **gogez** : gwaz a vez atao war-dro an ti.
- **gouziliañ, gouzilia, gouzeria** : la-
- kaad eur gwiskad **gouzer** (gouzil), pe **gouzel**, — d.l.e. plouz, raden zeh, brug pe all, — din dan ar zaout.
- **kas da vez** : kas er-mêz, kas d'ar park,
- **presou** : — **pres** : armel, arbel.
- **taol pied !** = taol evez !... diwall mod !...
- **da ouelañ**; **gouelañ** (T.), **gouela** = leñva (K.).

— 18 —

Yann-Paotr-ar-Gêr (II)

Skoom hoaz barz hemañ !

(Skei a ra eun taol bennag. O tizoloï ar ribot.)

Ar banne lêz benniget-mañ ne deu ket a amann warnañ. Me ya da stlapa hemañ en baraz ar moh !

(Kas a ra ar ribot er-mêz.)

Red mad eo din ampledî 'n eur stumm bennag, kement e labour 'vel am-eus d'ober !...

Dibuni ar gloan a rankan ober bremañ. Ze deuio ganin ézetor. 'vid ar ribotadeg.

(Mond a ra da gerhad daou bloue hloan ha diou gudenn. Ar bugel a harm. En eur vond ha dond, Yann a gomz :)

Mab braz e dad eo, ya ! ya !... Hennez zo paotr mad, ya ! ya ! (Ar bugel a ouel bepred. Mond a ra Yann er-mêz.)

Greet vo dañs a-bik dezañ ?

Dañs a-bik, dañs a-bik,
Hennez eo mab e dadig ;
Hag en deiz hag en noz,
Hennez eo mab e dad-koz !

Alo ! Kouskom bremañ !

(Dond a ra Yann war e giz. Ar bugel a ouel adarre.)

N'aut ket evid serri da houzoug, lampon fall ! Prest awalh

n'am-ijs ken d'ober 'med bezañ war da dro ! — Arsa, penaoz e rin-me da zibuni ar gloan-mañ ? Daoust pere eo ar re dibunet, pe ar hudenou, pe ar bloueou-mañ.

(Difreuzan a ra ar bloueou war eur gador, pa glev unneg eur o soni.)

Deg, unneg !... Unneg eur o soni, ha ma fato da beillad, ma flouz da dennañ, ma haoi da zastum, ma moh da verennañ, ma dour da virvi, ma lèz da zigoavenni, ma zi da skubad, ha... hag a-benn eun hanter-eur amañ 'mañ Janed war ma choug !

Petra rin-me 'vid mond ar primmañ ? Lakaad boued d'ar yer...
(Mond a ra er-méz o hervel :)

Bouti ! bouti ! bouti !...

Bremañ 'h-an da beillard pato ! Ze ne harzo ket ouzin. Gwechall, er zervij, 'moa ket ma far da beillard pato.

(Tapoud a ra pato 'n eur baner.)

Gwell eo din hoaz lakaad dour war an tan !

(Digas a ra eur gaoter da greiz an ti.)

Ba, ba, ba ! peleh 'mañ ma spred ? Digoavenni lèz eo tremen poent din ober !

(Tapoud a ra eur bodez hag eur gloge hag eh-a 'n e gluch da c'hwezan war ar hoavenn. Souden, o sevel 'vel eun tenn.)

Boñ ! Ankouet am-eus klask neiz ar yar vriz !... Ha ma fresou n'int ket frotet !...

(Beb komz, eh-a 'vid mond war eun tu bennag. O chom a-zav.)

Sell ! ha ma flouz n'eo ket tennet ! Med ma haoi zo ive da gerhad ! Deom da gerhad kaol !

(Ar bugel a harm.)

Tu, tu, tu, tu, tu ! 'm-eus ket amzer ! 'M-eus ket amzer da luskellad !...

Sell ! ma zi 'm-eus lezet da skuba !

(Unneg eur hanter a zon.)

Unneg eur hanter ! 'Berin... 'benn... 'benn deg munud amañ 'mañ Janed war... war... war... ma choug !... Ma pozfen an orolaj da viannañ ?

(Tapoud a ra neuze an torchouer da frotañ ar presou. Kerkent e krog er skubelenn da skuba ; med an traou oll zo lakeet gantañ a-dreuz e-kreiz an ti. Taol a ra e skubelenn hag e tastum a-vriad an traou en eun tu ; an dour a skull ; ar pato a gouez a-stlabez gantañ. Skuba ra.)

Biken ne vin pare en koulz !

(Ar bugel a harm.)

Digor da houzoug 'ta !...

(Kleved a ra trouz treid en diavéz.)

Arru eo ! Fe d'am zoupenn, me ya ahann !

(P'emañ o vond er-méz, e sko e benn en Janed o tond en ti gand he faner.)

Berraet diwar Erwan AR MOAL (Dirnador).

GERIOU HA TROILOU-LAVAR

— en baraz or moh : e-barz ar h/ke-lorn, ar baill ma vez tolet ennañ boued ar moh ; — geriou all evid e baraz : **beol, ranjod**.

— ampledi 'n eur stumm bennag : mond war-raog, mond buanniñ e giz pe hiz, e doare pe doare.

— ézeth = ésoh,

— doou bloue (pe : doou vloue) ; bloue : polotenn neud.

— diou gueden ; — kudenn : neud strollet e kelh, rollat, hog a vo lakeet e bloueou aragog beza implijet.

— difreuzan, difreuxa : freuza, dizobet

— ma f/pato da b/peillad ; pato (T.) = ovalou-douar ; — peillad = dibluska, kignad (L.).

— da z/digoavenni : da denno or h/gaovenn (an dienn) diwarnañ

— Ze ne harzo ket ouzin : An draze ne bado ket ganin.

— a-vriad : etre e zivreh.

BREZONEG BRO-DREGER. — Ar verbou o dibenn en -a o zo en -an e T. : c'hwezan, ozezan, gwerzan, gouzilhan, prenañ, h.a., Hervel eo evid an e derez-uhella : **or primmañ, da viannañ...** — En kér = e kér.

VERBOU. — Eh-i = ez i, e yi ; — eh-on = ez on ; — pan-eo = pa 'z eo.

Tauadellou doare-Tregor : Fe d'am douah ! — Maledaue ! Feta ! (feiz ta ti).

Beillacdegou-goany e Bro-Gerne

Ran e oan gand ar hanaouennou, hag an neb a ouie unan bennag n'en-devez pech ebed diganin ken en-divije asantet he dibuna. Neuze, goude beza bet pedet hag aspedet n'ouzon ket ped gwech ha greet eur skarz d'e houzoug da skleraad e vousz, e kroge ar honter evel-henn :

Gwechall ha gwechall
An neb 'nevoa daoulagad ne oa ket dall,
Ha bremañ, an neb e-neus
A wel euen pe a-dreuz...

« Gwechall eta... » Hag e selaouen, gand dudi, displega taoliou-kaer **Yann e Vaz houarn** hag e genseurte, tost da vad ken souezuz hag eñ, eet da reded ar bed da glask o chañs...

Nag a blijadur pa veze meneg euz an troiou-kamm a c'hoarie **Yann ha Chann, e wreg da Aotrou ar Maner**, hag euz sotonioù **Yann Zeiteg**, an hini a lakee « triwah d'ober naonteg », pe hoaz euz **an Den a reas marhad gand an Diaoul** hag a dennas brao an dreuflezenn da Bôlig.

Netra ne oa par, d'arn meno, da chañsou burzuduz **Marheger ar Gêrgoad**, ar plah yaouank kaloneg a yeas, e leh he breudeur, da zervija ar roue. Dre ma komze ar honter, e kreden he gweloud, dirag ma daoulagad, o kloza, en eur gaoued, Merlig, ar sorser brudet ; o vond a-dreuz ar mor da Vro-Indez da gerhad ar briñsez Mariolu-Mario-loñ a c'hoantae ar roue kaoud da bried ; hag o timezi da hemañ a-benn ar fin, goude beza kaset da benn n'ouzon ket ped taol-kaer biskoaz. Ker braz a oa an niver euz ar re-mañ ma pade ar rimodell teir pe beder novez penn-da-benn. Beb eur mare e kane an dardoup yaouank he honte deom eur poz bennag o selloud ouz an darvoud a veze o tisklêria, evel hirvoudou Merlig pa oe klozet er gaoued dir :

Laret oa din, e gwirione,
Gand ma mamm-goz, e foar rouz Vê,
N'em-oa da gaoud aon rag netra
'Med rag eur plahig triwah vla :
Honnez eo Kavalier ar Gêrgoad,
Eur paotr trompluz, m'her goar ervad !

Ma ne oa ket ma maeronez ken barreg hag or mevelien war

ar rimodellou, e ouie, koulskoude, istoriou a beb seurt, fentuz pe a skwer vad, a vezan batet ganto. Hi eo a zeskas din kontadenn ar **Zoner a oa kouezet e toull ar Bleiz** (1)... Ar gaerra hag ar fromusa euz an oll gontadennou-ze a oa, heb mar ebed, hini **ar Roue Gralon ha Kêr-Iz**. Morse n'on bet eet skuiz ouz he zelaou, daoust ma oe kontet ha kanet din ar vojenn surzuduz ouspenn kant gwech gand ma maeronez. Gouzoud a ree taolenni mad, hag he homzou birvidig, o vrouda ma faltazi, a lakee arvestou skrijuz da bara dirazon. Kredi a ree din, gweloud skeud Gwenole o taoulammad war e inkane, da gemenn d'ar roue ar gwalleur spontuz a oa o vond da c'hoarvezoud (2)...

Ma n-he-devoa ket ma maeronez mouez da gana evel ma mamm, e ouie kalzig soniou ha gwerziou dindan eñvor. Ma mamm, avad, eur wir ganerez anez, a oa dreo ha lirzin he mouez hag a anavez n'ouzon ket ped kanaouenn biskoaz. A-wechou e stagent o-diou da gana, an eil o tigas soñj d'eben euz ar poziou ankoauet gand hini pe hini anezo. Emañ atô o tassoni em diskouarn poziou **Gwerz Kloareg Koad ar Rannou**, savet gand Ar Skourr, euz Montroulez.

Gwerz **Yannig ar Bon Garçon**, deuet da veza **Yann a Bontorson** el leor « Barzaz-Breiz », a gaven ganti stumm duduiz an amzer goz :

... Yannig ar Bon Garçon, Yannig ar pôtr vaillant,
A zone ouz an daol gand eur vombard arhant...

Hogen ankeniuz e oa galv an den yaouank o houllenn he skoazzell digand plah an ostaliri, pa ce anad dezañ emede war-var da veza lazet gand an ostiz :

Chanodig, matezig, savit euz ho kwele
Da zigori an nor da bachig ar roue !
Chanodig, matezig, roit sikour d'am bue,
M'ho lakay pinvidig a bemp kanti skoed leve !

Pa zeue Mari Nouel, ar gemenerez, war zevez du-mañ, e chome aliez, goude koan, da dremen eun eur pe ziou ganeom, e korn an oaled, a-barz distroi d'ar gêr. Honnez ive a blije dezi ar zoniou ha ne veze ket dao he fedo kalz evid ober dezi kana. Evel eun tamm heligenta a zave etrezi ha ma mamm, o-diou o tigas eñvor an eil d'eben euz ar hanaouennou a veze kanet d'ar mare ma oant merhed yaouank.

Ganto em-eus klevet soniou ha gwerziou a beb seurt : **Merh ar Baron**, heñvel-mik ouz **Loeiza hag Abelard** or « Barzaz-Breiz », **Son an Intaïv**, Du-ze e kostez Treger, ar Pillaouer, Bolomig, Intaïvez Goezeg, Anduillenn person **Pleiben** ha n'ouzon ket ped ha ped all, bravoh an eil eged eben...

Diwar E skeud tour braz Sant-Jermen,
gand Yeun AR GOW.

(1) Sellit en eil levrenn ar « Pennadou-Lenn » : **Eur gwali lamm**.

(2) Diwar-benn Kêr-Iz hag he gwerz, sellit ivé en eil levrenn.

GERIOU HA TROIQU-LAVAR

- ran e oan ; bez oan gand tra pc
dra : bez plijet kenan gantañ.
 - an d/treuflexenn : an dra-gomm, an taol-tarserez.
 - rimodell : marvailh berr ; iye : heuliad komzou-fentuz pe diéz da zis-taga, sovet peurliesa e gwerzennou.
 - Morlig, Merlin : ono dli roet d'ar barz achantour (« enchanteur »). Marzin deut da veza eur strobinneller, eur sorser, er hontadenou-pobl.
 - dardouped : lesano gwazed korn-bro ar Hasted-Navez.
 - batet : souezet-braz, sabatuet hag evel abafet.
 - arrestou skrijuz : digoueziou, taolennou a lakee ar zelaouerien da skrifa.
 - moajenn : marvailh koz (« légende »), a-wechou all e talv evid « fablenn ».
 - taolenni : diskouez en eur gonta, dreid d'an douar evel eur h/konval (« chameau ») pe eun arz (« ours »), dile, an daou droad deou pe an daou droad kleiz asamblez (« haquénée »).
 - ped kanaouenn biskoaz : eun niver braz a zoniou hag a werzou.
 - war-var : e dañjer, war-nes bezaz lazet.
 - do b/pochig : d'ar floh bian (floh = « page »).
 - heligenta : kevezerez, helibini (« émulation », « concurrence »).
 - tour Sant-Jermen : kloodi Pleiben.
- BREZONEG BRO-GERNE.** — Ankouët, ankouëet = ankounac'hæt, dizonjet ; — daø = red (L., T.).

IMPRIMERIE COMMERCIALE — 32, Boulevard Laennec - RENNES

SKRIVAGNERIEN AR PENNADOU

Eun notennig bennag diwar-benn ar skrivagnerien a gaver el leorig-man arroudennou* diwar o Oberou* e brezoneg.
Ne roer nemed anoiou an oberennou brudeta.

- BLEIZ-NEVET (Jermen Horellou) (1864-1923) : ganet e Kerlav (Bro-Gerne) ; beleg. — Oberou : barzonegou.
- Yeun AR GOW (1897-1966) : ganet e Pleiben (Bro-Gerne) ; noter e Goezeg. — Oberou : marvaillou, peziou-c'hoari, envorenou (**E skeud tour bras Sant-Jermen**).
- Kristof JEZEGOU (1864-) : ganet e Gwineventer (Bro-Leon) ; beleg. — Oberou : kontadennou (**E korn an Oaled**).
- Filoïnena KADORET (1892-1923) : ganet e Bonen (Kerne-Uhel) ; kemenenez e Rostren. — Oberou : barzonegou, danevellou (**Bleuniou a garantez**).
- Yann KERE (1825-1898) : ganet e Plouenan (Bro-Leon) ; beleg. — Oberou : barzonegou.
- Jakez KERRIEN : ganet e Sant-Tegoneg (Bro-Leon), e 1903 ; kelenner. — Oberou : barzonegou ; danevellou (**Ar Roh Toull**).
- Fanch AL LAY (F. Le Lay) (1859-1937) : ganet e Lokireg (Bro-Dreger) ; kelenner. — Oberou : barzonegou, eur romant (**Bilzig**).
- Erwan AR MOAL (1874-1957) : ganet e Koadou (Bro-Dreger) ; labourerdouar ha kelaouenner. — Oberou : peziou-c'hoari, kontadennou (**Pipi Gonto**), pennadou er helaouennou.
- Klaoda 'r PRAT (1875-1926) : ganet e Brest ; skolaer. — Oberou : kontadennou, peziou-c'hoari.
- Per PRONOST (1861-1909) : ganet e Trelez (Bro-Leon) ; kelaouenner. — Oberou : barzonegou, pennadou-kelaouennou.
- Jakez RIOU (1899-1937) : ganet e Lotei (Bro-Gerne), kelaouenner. — Oberou : danevellou (**Geotenn ar Werhez** ; — an Ti satanatz), peziou-c'hoari (**Nomenoe-oe !**), barzonegou.
- Charlez ROLLAND (1862-1940) : ganet er Werliskin (Bro-Dreger) ; orolacher. — Oberou : kanaouennou, barzonegou.
- Per TREPOS (1913-1966) : ganet e Plozeved (Bro-Gerne) ; kelenner. — Oberou : eur Yezadur ar brezoneg (e galleg) : **Lod all a varv** (danevell).

GERIADUR. — Arrouden : eur pennad diwar eur skrid. — Oberou, oberennou labouriou eur skrivagner, eun arzour. — **Danevell** : romantig, istor (berr awalh, peurvia). — Kelaouenner : an hini a zav pennadou-skrid evid eur g/kelaouenn pe kazetenn. — Yezadur : gramadeg.

L'ECOLE BRETONNE

KELAOUENN A GELENNOURIEZ

Niverenn 25

Gouere 1971

Renerez, Merouriez :

Run-Avel - 29 N Plourin-Montroulez

C.C.P. : SKOL VREIZ, 2248-25 Roazon

Komanant : 15 F (evid 6 niverenn).

Komanantou evid ar skoliou : 27 F (2 skw) — 39 F (3 skw) —
49 F (4 skw) — 59 F (5 skw).

Dastumadenn beteg an Niverenn 25 : 35 F.

An niverenn-man : 3 F.

Ar Gouer - M. Honore

Avr Dourer - M. Plannet